

نگاهی به معماری ساختمان مؤسسه فرهنگی میرداماد

معماری ایرانی مدرن

محدثه سادات میرحسینی*

ساختمان مؤسسه فرهنگی میرداماد در سال ۱۳۸۰ به همت آیت الله نورمفیدی و با نیت اشاعه فرهنگ مطالعه و پژوهش بنا شده است. کار ساخت این بنا در زمینی به مساحت ۱۰۰۰۰ متر مربع و با زیربنای ۵۰۰۰ متر مربع آغاز شد. معمار و طراح بنا «کامران صفامنش»^۱ از معماران نسل دوم معماری معاصر ایران است.

این بنا شامل کتابخانه، آمفی تئاتر، گالری، مرکز نگهداری و آرشیو اسناد تاریخی، کافی نت، اتاق جلسات و بخش‌های اداری و خدماتی و پشتیبانی است. بخش‌های آمفی تئاتر، کتابخانه (شامل مخزن، گنجینه نسخه‌های خطی و سالن مطالعه و کتابخانه کودک)، مرکز اسناد و کافی نت در طبقه همکف واقع شده است. سالن مطالعه دارای یک بالکن بزرگ است که بخشی از قرائت خانه خواهران را تشکیل می‌دهد و نیز شامل بالکن‌هایی جزیره مانند است که بخش اختصاصی سالن مطالعه محسوب می‌شود. گالری در زیرزمین و بخش اداری، سالن اجتماعات و نمازخانه در طبقه اول قرار دارد. در طبقه دوم سالنی برای پذیرایی از مهمانان و مدیریت در طبقه سوم قرار دارد.

این بنا به لحاظ طراحی معماری، تعریف فرم فضاها و روابط کارکردی فضاها از ویژگی‌های معماری امروزی برخوردار است و در زمینه ساخت و اجرای آن نیز از تکنولوژی جدید و

* کارشناس ارشد ابنیه و بافت‌های تاریخی

۱. بنیانگذار انستیتوی پژوهشی تهران و مدیرعامل مهندسان مشاور صفامنش و همکاران است. وی چهل و پنج سال سابقه کار علمی و عملی مداوم و انجام طرح‌های بزرگ شهری و معماری و مرمت بناها و بافت‌های تاریخی در داخل و خارج از کشور را در کارنامه خود دارد. تاریخ و تئوری و روند شکل‌گیری شهر و محیط ساخته شده و همچنین تجربه در زمینه‌های جدید طراحی و تکنولوژی از زمینه‌های اصلی فعالیت اوست.

شیوه‌های نو، به گونه‌ی «آشکار» بهره‌گیری شده است. در کنار بهره‌گیری از تکنولوژی مدرن در اجرای سازه و تاسیسات بنا، از ساخت‌میه‌های بوم‌آورد و سازگار با شرایط اقلیمی منطقه نیز بهره‌گیری شده است. در این بنا الگوبرداری از عناصر و فرم‌های معماری آثار تاریخی موجود در منطقه و برساو کردن آن‌ها به گونه‌ای همساز با کارکرد و ساختاری جدید مورد توجه قرار گرفته است. به زبانی دیگر به نظر می‌رسد معمار قصد داشته است با کنار هم قرار دادن سازه جدید با ساختمانیه‌های غیر بومی که نشانه پیشرفت تکنولوژی معماری روزگار امروزیست با الگوها و فرم‌های معماری کهن بومی و ساختمانیه‌های بومی «فضای معماری ایرانی مدرن» را خلق کند. نقش کارفرما در به‌کارگیری عناصر و نشان‌های معماری بومی در این بنا غیر قابل انکار است. چنان‌که در سایر بناها و مجموعه‌های فرهنگی مانند مصلا و مجموعه‌ی مکتب‌الزهرا ی گرگان که به همت ایشان بنا شده است، اصرار بر استفاده از عناصر بومی در نمای بنا و آمیختن آن با مظاهر معماری امروزی، نشان از ریشه داشتن انسان فرهنگ‌مدار در گذشته‌ی خود، زندگی در زمان حال و حرکت به سوی آینده دارد.

به اعتقاد معمار بنا «نما آئینه زندگی مردم یک شهر است» و در این روزگار که نمای بسیاری از بناهای جدید ساخت حتی بناهای شاخص در شهرهای ما صرفاً پوششی است برای سازه و استراکچر بنا، در بنای موسسه میرداماد از فرم‌ها و ساختمانیه‌های بوم-آورد و سازگار با بستر طبیعی و تاریخی آن بهره‌گیری شده است.

یکی از اصول معماری ایرانی پرهیز از بیهودگی است؛ بدین معنا که در معماری ایرانی خصوصاً در گذشته تلاش می‌شده کار بیهوده در ساختمان‌سازی انجام نشود و بنابراین هرگونه ساختمانیه، فرم و عنصری که در یک بنا به کار گرفته می‌شد دارای عملکردی از پیش تعیین شده بوده و در مواردی بسیار نادر، فضاها یا عناصری صرفاً نمادین با تابعیت از «فرم» شکل می‌گرفت. در معماری بنای موسسه گرایش معمار به آفرینش فرم‌ها و اشکال نمادین برگیره از الگوهای معماری کهن دیار گرگان بسیار به چشم می‌خورد، چنان‌که به نظر می‌رسد معمار تأکید بسیاری بر به نمایش گذاردن نشانه‌های معماری کهن و رنگ باخته از خاطر مردمان این سرزمین را داشته است، گرچه با زبانی متفاوت و همساز با قدرت فهم و درک و فرهنگ امروزی مردم.